

EL&IT v/Meløy Energi AS
Kystveien 4
8150 Ørnes

Att. Jan-Erik Risvik

Fastsettelse av beregningsmåte ved beredskapsvakt utenfor arbeidsstedet – Meløy Energi AS

Arbeidstilsynet har i brev datert 1. desember 2016 mottatt krav fra EL&IT v/Meløy Energi AS (heretter «EL&IT») om fastsettelse av omregningsfaktor for beredskapsvakt utenfor arbeidsstedet ved Meløy Energi AS, jf. arbeidsmiljøloven (aml.) § 10-4 tredje ledd.

Arbeidstilsynet fremla kravet for Meløy Energi AS 24. januar 2017, med anmodning om arbeidsgivers uttalelse. Arbeidstilsynet mottok arbeidsgivers uttalelse per epost 13. februar 2017, og denne ble så oversendt EL&IT 14. februar, med anmodning om at eventuelle kommentarer til arbeidsgivers uttalelse oversendes Arbeidstilsynet innen 28. februar 2017.

EL&IT kommenterte arbeidsgivers uttalelse i brev mottatt per epost 24. februar 2017. Arbeidstilsynet fremla deretter EL&ITs kommentarer til arbeidsgiver 1. mars 2017 for eventuelle ytterligere kommentarer, med frist for tilbakemelding innen 15. mars 2017. Arbeidstilsynet mottok arbeidsgivers kommentarer per epost 8. mars 2017.

Saksforholdet

Saken gjelder fastsettelse av beregningsmåte (omregningsfaktor) for beredskapsvakt utenfor arbeidsstedet ved Meløy Energi AS. Kravet gjelder seks arbeidstakere, organisert i EL&IT-klubben ved Meløy Energi AS, som har beredskapsvakter i form av overordnet vakt.

Meløy Energi AS utfører arbeid knyttet til drift av strømnnett (høyspent og lavspent), fibernett og to kraftstasjoner. Totalt åtte arbeidstakere (seks organisert i EL&IT og to organisert i NITO) går overordnet vakt i virksomheten. Basert på sakens opplysninger forstår Arbeidstilsynet det slik at arbeidstakerne som inngår i ordningen har vakt utenfor alminnelig arbeidstid en uke i strekk, hver åttende uke. Videre forstår vi det slik at overordnet vakt har ansvar for å bemanne virksomhetens vakttelefon, for å ta imot henvendelser om mulige driftsforstyrrelser i strømnettet, brannalarmer og tyverialarmer.

Selskapet organiserte frem til 1990-tallet vaktordningen slik at man hadde fire arbeidstakere på overordnet vakt og fire arbeidstakere på montørvakt. Montørvaktene skulle ved behov rykke ut i terrenget for å utbedre feil i strømnettet. Ordningen med montørvakt ble etterhvert avvirket, og virksomheten gikk over til å bare ha overordnet vakt (totalt åtte personer som rullerer på vakten). Ved driftsforstyrrelser i strømnettet har overordnet vakt i dag derfor ansvar for å mobilisere øvrige arbeidstakere i selskapet som står oppført på en ringeliste, dersom feilene krever

feilretting ute i terreng. Overordnet vakt har i slike tilfeller ansvar for å administrere og/eller lede/organisere arbeidet montørene utfører ute i felt.

Arbeidstilsynet forstår det slik at enkle feil kan rettes av overordnet vakt via PC og mobiltelefon, mens det ved mer alvorlige feil vil kunne bli nødvendig å rykke fysisk ut til virksomhetens driftssentral. Ved slike større feil, som kan gi et stort antall henvendelser per telefon, kan overordnet vakt ved behov anmode om bistand til håndtering av sentralbord.

Frem til 1. juli 2015 ble omregningsfaktoren 1/5 benyttet på vaktordningen. Faktoren har slik Arbeidstilsynet forstår sakens dokumenter blitt fastsatt i samsvar med Energiavtalene for energiselskaper som er medlemmer av KS Bedrift. Partene synes ikke å være uenige om at Energiavtalene henviser til aml. § 10-4 tredje ledd for fastsetting av omregningsfaktoren, og etter endring av lovbestemmelsen endret arbeidsgiver faktoren fra 1/5 til 1/7, med virkning fra 1. juli 2015. Partene synes videre å være enige om at endringen har blitt drøftet mellom selskapets ledelse og de tillitsvalgte, uten at man har kommet til enighet om faktoren, jf. fremlagt uenighetsprotokoll datert 3. november 2015.

Kort sammenfatning av partenes anførsler

EL&ITs anførsler

EL&IT anfører at en omregningsfaktor på 1/7 er urimelig for den aktuelle vaktordningen. Det vises for det første til at ordningen er basert på en responstid på 15 minutter. I følge EL&IT innebærer dette at arbeidstaker ikke kan befinne seg lengre unna administrasjonsbygget til Meløy Energi AS enn at vedkommende kan rekke frem dit innen 15 minutter.

Videre vises det til at en del av feilene overordnet vakt må håndtere er av en slik varighet at arbeidstakerne blir bundet til driftssentralen «*mange timer i strekk*», jf. brev datert 1. desember 2016. Det anføres også at virksomheten ikke har noen fast ordning for avløsning av vaktpersonell for tilfeller der overordnet vakt får et langvarig utkall i løpet av vekten, og det er opp til vekten selv å finne en erstatter når vekten opplever at vedkommende trenger avløsning.

EL&IT oppsummerer sine anførsler i brev datert 1. desember 2017 med at ordningen er meget belastende for arbeidstakerne og deres familier. Det vises til at arbeidstakerne har liten bevegelsesfrihet under vekten, kort responstid og at vekten medfører psykiske belastninger fordi overordnet vakt ikke har noen garanti for å kunne få tak i montørvakter til å utbedre feil ute i terreng.

Meløy Energi AS' anførsler

Meløy Energi AS anfører at en omregningsfaktor på 1/7 ikke kan anses urimelig for aktuell beredskapsvakt. Det vises for det første til at det ikke er nedfelt noe skriftlig krav til responstid. Enkelte arbeidstakere som inngår i vaktordningen bor lengre unna administrasjonsbygget til Meløy Energi AS enn at de kan nå dit på 15 minutter, og vaktmannskapene kan like gjerne løse de fleste feil ved å logge seg på sin bærbare PC hjemmefra som å dra inn til driftssentralen.

Meløy Energi AS viser videre til at antall feil i strømmettet og antall utkallinger per vaktuke de siste årene er redusert, sammenlignet med tidligere. Virksomheten har fremlagt tabeller som viser antall utkallinger av personell per år, gjennomsnittlig utkalling per vaktuke, vaktuker med utkalling, vaktuker uten utkalling og vakt uten utkalling (alle tall i perioden 2013 til 2016), og

anfører at oversikten viser at det i gjennomsnitt er godt under en utkalling per vaktuke. Det anføres videre at oversikten også viser at antallet vakter uten utkalling i dette tidsrommet har ligget på mellom ca. 44% og ca. 58% av vaktukene. Meløy Energi AS viser også til at hele åtte personer deltar i vaktordningen, noe som medfører at hver enkelt arbeidstaker bare har vakt hver åttende uke.

Meløy Energi AS anfører at virksomheten ikke kjenner seg igjen i anførselen fra EL&IT om at det ikke er etablert en ordning med avløsning av vaktmannskaper ved langvarige utkall. Det vises til at virksomheten ikke har mottatt noen indikasjoner på at det har vært et problem at enkelte har hatt lange vakter. I slike tilfeller har vedkommende tatt kontakt med driftsleder og fått avløsning.

Det vises videre til at vaktmannskapet normalt ikke avspaserer rett i etterkant av vakten, men får anledning til å spare disse timene til ekstra ferie. Det anføres at avspasering av vaktukene dermed er blitt et ekstra gode, og ikke noe som benyttes for å ta seg inn igjen etter vakten.

Rettslig grunnlag

Beredskapsvakt utenfor arbeidsstedet er regulert i aml. § 10-4 tredje ledd. Slik beredskapsvakt regnes i utgangspunktet ikke i seg selv som arbeidstid, og det er i utgangspunktet bare den tiden arbeidstakeren blir kalt ut til arbeid som vil anses som arbeidstid. Hovedregelen er likevel at 1/7 av beredskapsvakten skal «regnes med» i den alminnelige arbeidstiden. Dette er for å gi arbeidstakerne en kompensasjon for ulempene ved å ha beredskapsvakt utenfor arbeidsstedet, og for å sikre at arbeidstakerne har et visst minimum av fritid. Hvilken omregningsfaktor som skal benyttes i hvert enkelt tilfelle er avhengig av «*hvor belastende vaktordningen er*», jf. bestemmelsens første setning.

Arbeidstilsynet kan etter krav fra arbeidsgiver eller tillitsvalgte fastsette en annen beregningsmåte enn den som fremgår av §10-4 tredje ledd, første setning. Dette forutsetter imidlertid at omregningsfaktoren vurderes til å virke «*urimelig*», jf. bestemmelsens siste setning. Dette betyr at Arbeidstilsynet kan endre den fastsatte omregningsfaktoren, dersom tilsynet mener den er urimelig sett opp mot belastningen vakten faktisk medfører, jf. Prp. 48L (2014-2015) s. 84.

Arbeidstilsynets vurdering

I tariffbundne virksomheter kan arbeidsgiver og arbeidstakernes tillitsvalgte fravike hovedregelen på 1/7 ved skriftlig avtale, jf. bestemmelsens andre setning. Arbeidstilsynets kompetanse til å ta stilling til krav om fastsettelse av omregningsfaktor ved beredskapsvakt utenfor arbeidsstedet er begrenset til de tilfeller der det ikke er inngått slik avtale om en avvikende faktor. Basert på sakens opplysninger legger vi til grunn at slik avtale ikke er inngått, og at Arbeidstilsynet derfor har kompetanse til å ta stilling til kravet.

Under lovforarbeidene til gjeldende § 10-4 tredje ledd, endret Stortinget det opprinnelige lovforslaget fra en omregningsfaktor mellom 1/5 og 1/8 til en fast faktor på 1/7. Det fremgår av innstillingen (Innst. 207 L) på side 14 andre spalte at bakgrunnen for endringen var at flertallet fant det mest hensiktsmessig med en fast brøk istedenfor en variabel brøk, da man med dette vil unngå unødig merarbeid for tilsynsmyndighetene. Det må videre ses hen til at ordlyden i første setning om at fastsettelse av omregningsfaktoren er «*avhengig av hvor belastende vaktordningen er*» ble vedtatt som en del av bestemmelsen. Ordlyden gir en anvisning på at faktoren skal

fastsettes ut fra en konkret vurdering av hvor belastende ordningen er. I Ot.prp. nr. 48 L (2014-2015) er det på side 32-34 og side 84 gitt nærmere kriterier for hva arbeidsgiver skal legge vekt på ved vurderingen av hvor belastende den enkelte ordning er, og hvilken omregningsfaktor som ut fra dette må fastsettes. Arbeidstilsynet finner det naturlig at vurderingen av et krav om fastsettelse av omregningsfaktor etter bestemmelsens siste setning også må baseres på disse kriteriene.

På s. 84 i proposisjonen, under merknadene til § 10-4 tredje ledd, uttales følgende:

«Hvilken brøk som skal fastsettes skal baseres på blant annet arbeidstakerens bevegelsesfrihet under vekten, krav til responstid, sannsynligheten og hyppigheten av utkalling, og varigheten av aktivt arbeid under vekten. Arbeidstakernes bevegelsesfrihet under vekten skal tillegges særlig vekt.

Dersom laveste beregningsbrøk skal brukes, må vekten legge få restriksjoner på arbeidstakernes bevegelsesfrihet og antallet utrykninger må være få og lite omfattende. Et eksempel kan være en vakt hvor det ikke legges annen begrensning på arbeidstakers bevegelsesfrihet enn å være tilgjengelig på mobiltelefon, og hvor arbeidstakeren vil være i stand til å utføre korte oppgaver via telefon eller på annen måte uten å måtte reise til arbeidsstedet.»

Videre fremgår det av s. 34 i proposisjonen at «*arbeidets belastning (...) og lengden av den enkelte utrykning*» er relevante momenter i vurderingen.

Spørsmålet i det følgende blir dermed om en omregningsfaktor på 1/7 i dette tilfellet vil virke «*urimelig*». Spørsmålet må løses etter en konkret helhetsvurdering av vaktordningen ved Meløy Energi AS, med utgangspunkt i de vurderingskriterier som er oppstilt i forarbeidene til § 10-4 tredje ledd.

Krav til responstid

EL&IT har anført at ordningen er basert på et krav om 15 minutters responstid, mens arbeidsgiver har anført at det ikke er nedfelt noe skriftlig krav om responstid. Arbeidsgiver har i brev datert 7. mars 2017 opplyst at vaktordningen «*har over flere år bygget på tillit om at den som har vakt skal møte opp på driftssentralen eller logge seg på hjemnevaktssentral så fort som mulig*». Det gjentas samtidig at det ikke er nedfelt noe skriftlig krav til responstid.

Basert på sakens opplysninger finner Arbeidstilsynet å måtte legge til grunn at det ikke er nedfelt noe skriftlig krav om responstid. Arbeidstilsynet finner det uklart ut fra sakens opplysninger om det eksisterer et krav om 15 minutters responstid, fastlagt på annen måte enn ved skriftlighet. Arbeidsgivers opplysninger i brev av 7. mars 2017 om at ordningen bygger på tillit til at vakthavende personell skal møte opp på driftssentralen eller logge seg på hjemnevaktssentral «*så fort som mulig*», medfører imidlertid etter Arbeidstilsynets vurdering at det ligger en klar føring om at vakthavende personell skal agere innenfor en viss responstid. At arbeidstakerne skal aksjonere og utføre pålagte arbeidsoppgaver «*så snart som mulig*» må etter Arbeidstilsynets vurdering medføre at dette skal skje så snart som praktisk mulig, og at arbeidstakerne således ikke kan velge selv om eller når de vil utføre arbeidet, selv om det ikke er nedfelt et skriftlig og konkret tidskrav til når dette skal gjøres.

Basert på dette vurderer Arbeidstilsynet det slik at ordningen medfører et krav til responstid, og at dette medfører oppmøte på driftssentral eller pålogging på hjemmevaktssentral innen forholdsvis kort tid fra oppringning skjer.

Arbeidstakernes bevegelsesfrihet under vekten

EL&IT har i brev datert 1. desember 2016 anført at vaktmannskapene har svært liten bevegelsesfrihet under vekten, og har senere eksemplifisert dette i brev datert 23. februar 2017 ved å anføre at vakthavende personell angivelig ikke har lov til å oppholde seg i Glomfjord. Kjøretid fra Glomfjord til virksomhetens administrasjonsbygg oppgis å være 18 minutter. Arbeidsgiver har ikke kommentert denne anførselen særskilt, men viser i sitt brev datert 7. mars 2017 til at ordningen baserer seg på respons fra arbeidstakerne «så snart som mulig», jf. ovenfor.

Basert på sakens opplysninger finner Arbeidstilsynet det derfor noe uklart om det er fastsatt eksplisitte restriksjoner på hvor arbeidstakerne kan og ikke kan oppholde seg under beredskapsvakten. Som nevnt ovenfor legger Arbeidstilsynet til grunn at ordningen innebærer et krav om oppmøte på driftssentral eller pålogging på hjemmevaktssentral innen forholdsvis kort tid fra oppringning skjer. Et slikt krav vil etter Arbeidstilsynets vurdering medføre begrensninger i arbeidstakernes bevegelsesfrihet, da kravet forutsetter at arbeidstakerne skal kunne logge seg på hjemmevaktssentral eller møte opp ved virksomhetens administrasjonsbygg innen så kort tid som mulig. Arbeidstilsynet viser i den sammenheng til at det ikke vil være mulig for arbeidstakerne å forutberegne når et oppkall kommer, og om det er av en slik karakter at pålogging hjemme eller oppmøte på administrasjonsbygget er nødvendig. Disse forhold vil samlet sett etter Arbeidstilsynets vurdering i praksis medføre begrensninger på hvor arbeidstakerne kan oppholde seg, for å være i stand til å utføre de oppgaver de er pålagt under beredskapsvakten.

Hyppighet og varighet av utkalling

Arbeidsgiver viser i brev datert 13. februar 2017 til statistikk for blant annet antall utkallinger per vaktuke, og viser til at det i gjennomsnitt er «godt under 1 utkalling pr. vaktuke» og at vaktpersonell i perioden 2013 til 2016 ikke har hatt utkall i mellom 44% og 58% av vaktukene, og Arbeidstilsynet oppfatter dette slik tallene tilsier at belastningene ved ordningen er begrenset.

EL&IT viser på sin side i brev datert 23. februar 2017 til at fremlagt statistikk viser antall utrykninger blant montører ved feil utenom arbeidstid. Det anføres at det ved feil som krever utkalling kan være flere montører ute i felt samtidig, og at det er belastende for overordnet vakt å lede/organisere flere montører samtidig over lang tid, «kanskje en hel natt i strekk». EL&IT er derfor av den oppfatning at en mer riktig statistikk for å måle belastningene ved ordningen ville vært antall utrykninger per montør. Det vises videre til at ettersom det ikke føres oversikt over antall timer overordnet vakt er tilstede på fjernstyringsrom ved utkall, er det ikke mulig å fremskaffe tall på hvor lang varighet dette arbeidet normalt har.

Basert på sakens dokumenter synes partene å være uenige om hva som er den best egnede måten å måle antall utkall på, for å få et best mulig inntrykk av belastningene ved ordningen på. EL&IT har også vist til en betydelig underrapportering blant montørene av feil i lavspennettet, og anfører at reelle feiltall derfor er høyere enn det som fremgår av arbeidsgivers statistikk. Arbeidstilsynet finner det derfor vanskelig å bygge vurderingen i saken på en ren «matematisk» vurdering av de konkrete tall og registreringsmetoder partene tar til orde for.

Statistikken fremlagt av arbeidsgiver viser at antall utkallinger av personell per år i perioden 2013 til 2016 ligger på mellom 39 og 57, mens gjennomsnittlig utkalling per vaktuke ligger på mellom 0,75 og 1,10 i samme periode. Statistikken viser at det i perioden har vært totalt 178 utkallinger av personell, noe som gir et snitt på 44,5 per år. Dette må anses som et ikke ubetydelig antall utkallinger. Tallene for gjennomsnittlig utkalling per vaktuke (mellom 0,75 og 1,10) indikerer videre at det er sannsynlig at arbeidstakerne får et eller flere utkall i løpet av en vaktuke.

Når det gjelder normal lengde på utkallene har ingen av partene fremlagt konkrete tall for dette. EL&IT har i brev datert 1. desember 2016 opplyst at utkallenes lengde varierer, men at «*en del av feilene gjør at man kan bli sittende på driftssentralen i mange timer i strekk*». Det er senere eksemplifisert i brev datert 23. februar at enkelte utkall kan innebære arbeid «*en hel natt i strekk*». Arbeidsgiver synes ikke å bestride at en del av oppkallene kan ha slik varighet og karakter som anført av EL&IT, men viser i sine brev av 13. februar og 7. mars 2017 til at vakthavende personell har anledning til å skaffe avlastning etter lang tid på utkall.

Basert på dette legger Arbeidstilsynet til grunn at utkallene vil ha varierende lengde, men at enkelte kan ha varighet på flere timer, også om natten.

Arbeidets belastning

Basert på de beskrivelser av arbeidet vi har mottatt, legger Arbeidstilsynet til grunn at arbeid som overordnet vakt i utgangspunktet ikke er av fysisk krevende karakter. Vi vurderer det imidlertid slik at særlig de mer langvarige og omfattende utkallene vil kreve konsentrasjon og årvåkenhet for å kunne utføres på en effektiv og god måte. Arbeidet fremstår også som periodevis krevende, i de tilfeller utkallenes lengde går over flere timer og/eller på nattestid. Arbeidstilsynet viser i denne sammenheng også til EL&ITs anførsel om at det er psykisk belastende for overordnet vakt å ikke være sikker på at man får tak i en montør som kan rykke ut i felt og utbedre de feil som oppstår. Arbeidsgiver har ikke bestridt denne anførselen.

Oppsummerende vurdering

Ved fastsettelsen av omregningsfaktor må det foretas en helhetsvurdering av den totale belastningen vaktordningen innebærer for arbeidstakerne. Som nevnt ovenfor fremgår det av forarbeidene til § 10-4 tredje ledd at arbeidstakernes bevegelsesfrihet under vekten skal tillegges «*særlig vekt. (...)Dersom laveste beregningsbrøk skal brukes, må vekten legges få restriksjoner på arbeidstakernes bevegelsesfrihet og antallet utrykninger må være få og lite omfattende*», jf. Ot.prp. nr. 48 L (2014-2015) s.84.

Etter Arbeidstilsynets vurdering er det flere forhold som setter begrensninger på arbeidstakernes bevegelsesfrihet under vekten i denne saken. Selv om det ikke er nedfelt et eksplisitt krav om en bestemt responstid, vil forventningen om oppmøte på driftssentral eller pålogging på hjemmevaktssentral så snart som mulig etter oppkall legge begrensninger på hvor langt bort fra hjemmet eller driftssentralen arbeidstakerne i praksis kan oppholde seg. I tillegg tilsier antall gjennomsnittlige utkall per vaktuke at arbeidstakerne må påregne å kunne få et eller flere utkall per vaktuke, og sakens dokumenter tilsier at arbeidstakerne må være forberedt på at varigheten av et utkall kan være av ikke ubetydelig omfang.

På grunn av potensiell lang varighet på utkallene, og at vaktene også kan medføre langvarig arbeid på kveld- og nattestid, fremstår vaktene etter Arbeidstilsynets vurdering som tidvis krevende for arbeidstakerne.

Med grunnlag i ovenstående er Arbeidstilsynet av den oppfatning at en omregningsfaktor på 1/7 vil virke urimelig i dette tilfellet, og Arbeidstilsynet kan dermed fastsette en annen omregningsfaktor, jf. aml. § 10-4 tredje ledd siste setning. Arbeidstilsynet har etter en konkret vurdering av ovennevnte momenter kommet til at en beregningsfaktor på 1/5 vil være rimelig for denne vaktordningen.

Arbeidstilsynet kan ikke se at Meløy Energi AS' anførsler om at arbeidstakerne gis anledning til å samle opp avspaseringstid etter beredskapsvakt, for så å ta denne ut på et senere tidspunkt, har betydning for vurderingen. Arbeidstilsynet har derfor ikke funnet grunn til å gå nærmere inn på denne anførselen.

Vedtak

Arbeidstilsynet fatter følgende vedtak:

Arbeidstilsynet fastsetter omregningsfaktoren for beredskapsvakt utenfor arbeidsstedet ved Meløy Energi AS til 1/5.

Klageadgang

Dere kan klage på dette vedtaket jf. forvaltningsloven § 28. Fristen for å klage er tre uker fra dere mottar dette brevet. For nærmere informasjon om klageinstans, fremgangsmåte ved klage og retten til å se sakens dokumenter, se www.arbeidstilsynet.no/klage.

Behov for mer informasjon?

Dere finner mer informasjon om Arbeidstilsynet og krav til arbeidsmiljøet på www.arbeidstilsynet.no, eller dere kan kontakte oss på telefon 73 19 97 00.

Vennligst oppgi vårt referansenummer 2016/49185 ved eventuell henvendelse.

Med hilsen
Arbeidstidsenheten

Christine Due Sivertsen
avdelingsleder
(sign.)

Petter Randa Bøe
Rådgiver
(sign.)

Dette brevet er godkjent elektronisk i Arbeidstilsynet og har derfor ingen signatur.

Kopi til:
Meløy Energi AS v/Hilde L. Myrvang

Kystveien 4 8150 ØRNES

